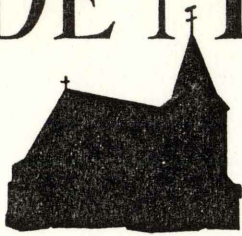

DE MILLEGEMVRIEND

MEDEDELINGSBLAD VAN DE
V.Z.W. MILLEGEMVRIENDEN

*Verantw. uitgever : F. Schelfhout,
Herentalsebaan, 85, 2228 Ranst.
tel. 03/353.17.70*

*Bankrekening MILLEGEMVRIENDEN-Ranst :
733-1311310-94*

2e jaargang, nr.4 - augustus 1989

2.

QUI PER MULTOS ANNOS FUT CUSTOS ECCLESIAE DE MILLEGEM...

Lezen we daar nu toevallig niet in het begrafenisregister op de pastorijs:

" 18° Maji 1872, in Millegem Ranst obiit, & 21a sepultus est in cameterio de Millegem, Petrus Jacobus De Klerck, natus in Millegem 19 Julii 1797, qui per multos annos fuit Custos Ecclesiae de Millegem, filius Joannis Baptista & Joannae Catharinae Verbruggen, vir Annae Mariae Govaerts "

Hoewel sedert 1805 Millegem geen parochie meer was, schijnt men er toch nog wel iemand gehad te hebben die het "kosterchap" waarnam. Petrus Jacobus De Clerck werd op 19 juli 1797 in Millegem geboren als zoon van Jan Baptist en Joanna Catharina Verbruggen. Hij huwde op 18 november 1828 met Anna Maria Govaerts die eveneens op Millegem geboren was op 16 oktober 1808 en de dochter was van Joannes Baptist en Elisabeth De Vos.

Bij het overlijden van Petrus Jacobus De Klerck, op 18 mei 1872, vermeldt de pastoor dat hij *gedurende vele jaren koster was in de kerk van Millegem*. Hij wordt drie dagen nadat hij gestorven is op het kerkhof van Millegem begraven. Op de dag van zijn begrafenis sterft zijn ongehuwde schoonzuster, Joanna Maria Govaerts en zij wordt twee dagen later ook in Millegem begraven. Anna Maria Govaerts sterft op 7 oktober 1879 en wordt eveneens naast de kerk van Millegem te ruste gelegd.

Wie Petrus Jacobus De Klerck als "Koster van Millegem" is opgevolgd? ... Dat moeten we nog eens opzoeken en komt dan later nog wel eens in "De Millegemvriend". Maar wie is er op dit ogenblik koster van Millegem? Wel we doen op Millegem mee met de moderne stroming en gebruiken daarvoor dus het modewoord: "team". En volgens de grote Van Dale betekent dat woord: ploeg bij elkaar behorende spelers. En dan volgt onmiddellijk de vraag: "Wie speelt er dan allemaal mee in dat *Kostersteam van Millegem*?"

Eerst is er "den Herman", hij is de vakman die naar Millegem komt voor het verzorgen van de grote plechtigheden bij huwelijken en dopen. Dan is er Liza De Wolf die de sleutels bewaart en zonder haar kan niemand in de kerk. Velen hebben zich al afgevraagd wie er telkens een half uur voor de missen de klok komt luiden, maar weinigen weten dat Frans Sweert *het zeel komt trekken* sedert Jos De Wolf dit niet meer kon. Zuster Solie maakt ook deel uit van het kostersteam, in het vorige nummer werd in 't lang en breed verteld hoe zij zorgt voor orgelmuziek en bloemen in een "propere" kerk. Gust De Wolf is ook al jubilaris in het jaarlijks opbouwen van onze zeer gekende kerststal. En *last but not least* dan is er nog iemand die reeds vele jaren (multos anos, zoals Petrus Jacobus De Klerck zaliger) zorgt dat de kaarsen branden voor de mis en dat het water en de wijn klaar staan voor de priester... en vooral dat de lektoren daar niet zo moederziel alleen zitten vooraan in 't gestoelte. Deze laatste in het *kostersteam*, "De Gust" willen wij hier eens bijzonder in de bloemetjes of liever in het licht zetten.

Augustus Carolus Franciscus Aerts werd op 14 december 1933 geboren in het huis staande aan de Sint Antoniusstraat nummer

vijf. Dit huis, waarvan Louis Aerts ons een foto bezorgde die we hier afdrucken, stond op de huidige Herentalsebaan waar nu de huisnummers 65 en 65A staan. Merk op dat de huidige Sint-Antoniusstraat, voor de oorlog van 1940, Kerkstraat heette en dat een deel van de Herentalsebaan Sint-Antoniusstraat genoemd werd. Voor het huis stond een grote noteboom, die kort na de oorlog verdween. Deze noteboom stond waar nu de oprit van huis nr. 65 is tegen de rand van de huidige asfaltbaan, maar toen was er op de Herentalsebaan nog helemaal geen verharding, die werd pas in 1960 voorzien (als landbouwweg).

Gust Aerts was de zoon van Cornelius Josephus Aerts, Jef genoemd, en van Maria Theresia Govaerts. Jef was landbouwer en was actief mee betrokken bij de heropening van het kerkje van Millegem in 1953, hij overleed op 29 oktober 1956. Op zijn doodsprentje vinden we dat hij ieveraar was van de Bond van het H.Hart, lid van de Boerengilde en *Dienstdoende Kerkmeester van Millegem*. Zijn gezin telde zeven kinderen waarvan er twee jong stierven. Een tante van Theresia Govaerts bezorgde Jef een processielantaarn, een familiestuk. Het was gebruikelijk dat heel wat parochianen hun eigen lantaarn meedroegen in de processie en vanzelfsprekend deden ook vele Millegemnaren mee aan de Pancratiusprocessie. Zo is ook Jef Aerts jaren lang met zijn lantaarn mee opgestapt en na zijn overlijden heeft zijn zoon, Gust, deze fakkel overgenomen en verder gedragen. Dit vonden wij wel een opname waard om het titelblad van onze "Millegemvriend" mee te illustreren. En wij hopen dat Gust nog vele jaren het licht van Millegem in de processie mag meedragen en blijft zorgen voor de kaarsen, het water en de wijn in ons kerkje.

MILLEGEMFEESTEN 1989.

Ook dit jaar onze Millegemfeesten...
 ... maar in een nieuw kleedje !
 (lees hierover ook in ons mei-nummer)

Vrijdag 8 september

KAARTAVOND EN WORSTENBOL.

In de kleuterschool van Millegem.

"BOOMKE WIES MET MATEN."

Inschrijven vanaf 19.30 uur. Aanvang om 20.00 uur.
 10.000 frank prijzen gewaarborgd. Inleg: 100 frank.

Zaterdag 9 september

CAFÉ MET VOLKSSPELEN.

Eveneens in de kleuterschool.

Vanaf 14 uur: Alle soorten drank, ijsroom en pannekoeken
 ... en vooral gezelligheid en eens samen babbelen.

B A R B E C U E .

Op de speelplaats van de kleuterschool.

Zaterdagavond vanaf 18.00 uur:

Er zijn twee menu's (200,- en 350,- frank) voorzien, zie hierbijgevoegd inschrijvingsformulier.

Want: voor de barbecue moet wel op voorhand ingeschreven (en betaald) worden. Dit kan gebeuren, indien u het ondertussen nog niet deed, bij één van onze bestuursleden, onder andere bij:

- G.Vermeulen, Herentalsebaan, 122, Ranst.
- A.Tops, Profeetstraat, 19A, Ranst.
- C.De Boo, St.Bernardsstraat, 93, Vremde.

ZO VLUG MOGELIJK INSCHRIJVEN (als het kan nog voor 20 augustus), omdat wij het aantal op voorhand met de aannemer moeten vastleggen.

Wie niet inschreef voor de barbecue kan natuurlijk gedurende de ganse avond een pintje komen drinken en mee genieten van de gezelligheid... ten voordele van onze kas hé.

BEZICHTIGING VAN HET KERKJE.

Zaterdagnamiddig doen wij tweemaal om 14.30 en om 16.00 uur voor diegenen die hiervoor belangstelling hebben een geleid bezoek aan ons kerkje van Millegem.

Natuurlijk zijn er ook de wekelijkse missen zoals gewoonte op zaterdag om 18.00 uur en op zondag om 9.00 uur.

DAT RAMPENJAAR 1794...ook te Millegem !

Op 26 juni 1794 behaalt het Franse leger een overwinning te Fleurus en hierdoor kwam er een definitief einde aan de Oostenrijkse Nederlanden. Op het Brusselse Koningsplein wordt op 9 juli een vrijheidsboom geplant ter ere van de Fransen en andere steden volgen dit voorbeeld. Ook Antwerpen wordt op 23 juli door de Fransen veroverd en daarmee wisten wij in Ranst en Millegem eveneens "hoe laat het was". Er worden *assignaten* uitgegeven, papiergeld, dat tegen dezelfde koers als de munten moet worden aanvaard.

Nog erger wordt het als in september 1794 het Franse leger ons land begint leeg te plunderen en een groot aantal van de meesterwerken en kunstvoorwerpen uit onze kerken en kastelen naar Frankrijk verhuizen. Zelfs onze klokken kunnen ze gebruiken, niet om ze in Parijs te laten luiden, maar om ze simpelweg te smelten en er kanonnen van te gieten miljaarde... Ja en ook Millegem en Ranst ontsnappen daar niet aan, in Millegem worden (vermoedelijk) twee klokken uit de toren gehaald.

Pastoor Van Hemel noteert op 22 december 1834 achteraan in het overlijdensregister: "*in het Jaer 1794 is door de bestierders der franse republiek geijst alle het zilverwerk der kerke, op groote straffe en is ingedragen geweest uytgenomen den vergulden zilveren kelk, en de half maen van de Remonstrantie ende Reliquie kaskens.*"

Op 3 mei 1794 sterft Pastoor Christiaan Allaerts, die gedurende vijfenveertig jaar de functie vervuld had van pastoor van Ranst en Millegem, een rekord dat sedertdien nog niet werd gebroken. Gedurende deze lange periode had hij zijn beide kerken van Ranst en Millegem regelmatig zien verfraaien. In 1750 wordt in de kerk van Ranst een nieuwe kerkbank en predikstoel geplaatst. Vijf jaar later wordt een nieuw baldekijn gemaakt en een nieuw hek rond de voet van de preekstoel aangebracht. In dat zelfde jaar 1755 wordt door de heer Baron La Verre Sevenbergen en zijn echtgenote Isabella Josepha Beatrix Roose het Sanctuarium versiert en bekleed met "rode zijde crepon en gouden galonnen", hetgeen toen samen met het marmorizeren en vergulden 60 gulden kostte. Het jaar daarop schenkt dit adellijke echtpaar een koperen doopvont met vloer in marmer voor de kerk. En weerom laten dezelfde milde schenkers in 1759 de zilveren kelk opnieuw vergulden en schenken ze een "schoon zwaere nieuwe zilveren pateen". Zij beginnen dit jaar ook met de bouw van de "nieuwe sacristij" voor de kerk van Ranst; deze sacristij brandde gelukkig niet af met de grote brand van de kerk in 1854 en bestaat thans nog. Van 1779 tot 1782 wordt in de kerk van Ranst het grote altaar gebouwd en het zou wel eens kunnen dat bij deze gelegenheid het altaar en de kalvarie in de kerk van Millegem werden geplaatst.

Pastoor Allaerts sterft dus juist voor de ellende begint en hij wordt op 30 juni 1794 opgevolgd door Pastoor Jan Baptist Benedikt De Roeck, Antwerpenaar van geboorte. Had zijn voorganger het rekord gebroken door 45 jaar pastoor te zijn, dan zien we dat J.B.B. De Roeck helaas slechts vier en halve maand pastoor blijft in Ranst waar hij op allerheiligendag 1794 in de ouderdom van 40

jaar overlijdt. Naast de reeds bij het begin vermelde miserie die het Franse leger ons bracht, beleefde hij gedurende zijn korte pastoorsloopbaan een epidemie die vanaf half augustus tot half november 1794 ons dorp teisterde. Er heerste in deze periode in Ranst en Millegem een besmettelijke ziekte, n.l. "dysenterie". Dit is een door bacillen teweeggebrachte zeer besmettelijke darmontsteking met buikloop en bloedontlasting. In die tijd was hier praktisch geen verweer tegen en als wij eens terug in de litanie van Sint Antonius-abt kijken zullen wij onze voorouders beter begrijpen toen zij baden :

... H. Antonius, krachtige bevrijder van pest en koortsen, bid voor ons, ... Wees genadig, spaar ons Heer, ... Van alle besmettelijke ziekten, verlos ons Heer, ... Van den geesel der pest, verlos ons Heer, ...

Tussen 13 augustus en 26 november 1794 stierven er te Ranst en Millegem (een deel van Vremde inbegrepen) samen 109 personen. Wij zijn niet geheel zeker, maar veronderstellen dat ook Pastoor De Roeck het slachtoffer is geweest van deze besmetting, want men mag wel aannemen dat de pastoor toen aan al deze mensen de laatste sakramenten heeft toegediend.

Uit het begrafenisregister noteerden wij voor deze periode enkele merkwaardige gegevens die hier op een rijtje gezet worden:

Op 1 augustus 1794 sterft te Millegem Adrianus De Vooght, echtgenoot van Joanna Van den Eynde. Hij wordt 's anderdaags te Millegem begraven, doch hij is nog overleden voor de epidemie begon, want het register vermeldt tussen haakjes: "occassione militare". Was hij soldaat of slachtoffer van de oorlogsvoering? Het volgende overlijden is op 13 augustus en dan volgen er die maand nog negen. September schijnt het hoogtepunt te zijn: men noteert 45 begrafeniszen te Ranst en Millegem samen. In oktober neemt het aantal sterfgevallen af, nog 19 en daarna in november sterven nog 10 mensen. Tegen december is de gesel blijkbaar voorbij, er zijn in deze maand nog drie overlijdens, waarvan een op 2 december te Millegem, n.l. Joanna De Groot, 75 jaar, echtgenote van Carolus De Potter. Merken we op dat praktisch alle mensen de dag na hun overlijden reeds werden begraven. Dit was niet ongewoon in die tijd, rouwbrieven werden niet gedrukt en toch was iedereen onmiddellijk op de hoogte van een overlijden in de parochie.

Om een beeld te geven van de omvang van deze epidemie geven we als bijlage drie tabellen:

1. Per jaar (vanaf 1790 tot 1795) het aantal overlijdens.
2. Voor 1794 het aantal begrafeniszen per maand.
3. De dagen dat er 3 of vier begrafeniszen per dag waren.

In de eerste kolom geven we telkens het totaal voor Ranst en Millegem samen en in de tweede kolom het aantal enkel voor Millegem. Uit deze tabellen kan men ook afleiden dat de parochie Ranst in die periode bijna driemaal zoveel parochianen telde dan de parochie Millegem, waarbij Millegem zich toen nog uitstreckte over een deel van het wereldlijke grondgebied van Vremde.

Tabel 1 : Aantal overlijdens per jaar.

	Totaal	Millegem
1790	30	9
1791	28	10
1792	18	4
1793	29	8
1794	110	23
1795	19	5

Tabel 2 : Begrafenissen per maand in 1794.

	Totaal	Millegem
januari	5	1
februari	4	-
maart	5	1
april	2	-
mei	3	-
juni	3	1
juli	-	-
augustus	11	4
september	45	9
oktober	19	4
november	10	2
december	3	1

Tabel 3 : Dagen dat er 3 of 4 begrafenissen per dag waren.

	Totaal	Millegem
30 augustus	3	1
9 september	3	1
14 september	4	2
16 september	4	2
18 september	3	1
19 september	4	-
25 september	3	1
10 november	3	1

We voegen hierbij nog een naamlijst van de personen die vanaf 28 augustus tot 26 november 1794 op het kerkhof van Millegem werden begraven :

- 28 augustus: Augustinus Verschueren (* Antwerpen), 10 maand.
- 30 augustus: Adriaan De Wolf, 3 jaar.
- 31 augustus: Petrus Segers, 15 maand.
- 2 september: Anna Cornelia Aerts, dochter v. Melchior, 11 jaar.
- 6 september: Anna Elisabeth Guldentop, dochter v. Adriaan en Catharina Bosschaerts, 12 jaar.
- 9 september: Jacobus Franck, ongehuwd.
- 14 september: Anna Maria Truyts (Thurts), dochter v. Cornelius en Catharina Michiels, 2 jaar.
- 14 september: Petrus Franck, ongehuwd.
- 16 september: Joannes Baptist De Rijck, 6 jaar.
- 16 september: Anna Catharina Verbiest, 17 jaar.
- 18 september: Franciscus Mertens, ongehuwd, 30 jaar.

- 25 september: Catharina Bosschaerts, echtgenote Adriaan Gulden-
top, 44 jaar.
- 1 oktober: Maria Prins, weduwe Petrus Van den Eynde, 91 jaar.
Petrus Van den Eynde was *hantwercker*, volgens de telling van 1755
waren er in het gezin vijf kinderen en het gezin was aangeduid met
een kruisje dat betekende: "... dat wij hebben bevonden eenige arme
ende seer geringe personen ter quantiteit van achthien
huijshoudens in getal in dit denombrement aen hunne naemen respec-
tivelijck geteeckent met cruijskens, dewelcke den voors. heere pas-
tor van gevoelen is in geenen staet te sijn om eenige lasten te
connen betaelen... "
- 3 oktober: Gummarus De Wolf, 17 jaar.
- 22 oktober: een kind van Joannes Nauwelaers, 3 weken.
- 28 oktober: Elisabeth Aerts, weduwe Franciscus Van El, 75 jaar.
Franciscus Van El (Van Helle) was *pachter*, eveneens volgens de
telling van 1755 had het gezin toen twee jonge kinderen en twee in-
wonende dienstboden. Een oude kaart van 1739 toont ons dat
Franciscus Van El op een hoeve woonde in het *Hannenblock*, dat is
waar nu de Hoveniersstraat is. Franciscus was geboren op 25 mei 1699
en huwde een eerste maal op 15 juni 1727 met Anna De Vooght die op
72- jarige leeftijd overleed en op 1 februari 1751 op het kerkhof
van Millegem werd begraven. Franciscus huwde een tweede maal op 15
juni 1751 met Elisabeth Aerts. Franciscus Van El overleed op 80-
jarige leeftijd en werd op 2 mei 1778 eveneens op het kerkhof van Mil-
legem te ruste gelegd.
- 10 november: Catharina Van Hove, echtgenote Petrus Verbruggen,
53 jaar.
- 26 november: Elisabeth Govaers, echtgenote Petrus Verbeeck,
36 jaar.

Merk hierbij op dat er tamelijk veel kinderen onder de sterf-
gevallen waren, doch dat de kindersterfte vroeger ook veel hoger
lag dan thans.

Als het talud rond de kerk van Millegem weldra (?) weer zal zijn
hersteld en omringd met een nieuwe haag, laat ons dan nog eens
terugdenken aan diegenen die hier toen tijdens de "zwarte sep-
tember" van 1794 werden te rusten gelegd.

WINTERCONCERTEN 1989-1990

Wij kunnen u nu reeds de data meedelen van onze nieuwe reeks con-
certen, zodat de muziekliefhebbers deze dagen kunnen vrij houden:

2 december 1989 / 17 februari 1990 / 24 maart 1990

Het gedetailleerde programma wordt eerstdaags gedrukt en zal toe-
gestuurd worden aan de Millegemvrienden en aan diegenen die vorig
seizoen een abonnement op onze concerten hadden.

ABONNEMENTEN "DE MILLEGEMVRIEND" 1988.

Kent u nog burens of vrienden die graag nog zouden abonneren op
"De Millegemvriend" 1988 ? Voor 200 frank krijgen zij alle
nummers (4) die dit jaar reeds verschenen zijn en de nummers die
nog tot nieuwjaar zullen verschijnen.

Wie bezorgt ons verhalen of oude foto's van Millegem ?